

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: HE 127/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain muuttamisesta

Omaishoitajaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa liittyen ympärivuorokautisen hoidon hoitajamitoitukseen ja **ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain (jäljempänä vanhuspalvelulaki) muuttamisesta.**

Omaishoitajaliitto pitää riittävää henkilöstömitoitusta erittäin tärkeänä sekä hoidon laadun että työntekijöiden työhyvinvoinnin näkökulmasta. Riittävä henkilöstömitoitus tekee myös työympäristöstä turvallisemman työntekijöiden ja asiakkaiden näkökulmasta. Silloin kun hoitoympäristö on turvallinen ja laadukas, omaiset voivat luottaa hoitoon. Emme kannata mitoituksen laskemista.

Mekaanisten mitoitusten ohella, Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa kokonaisvaltaista näkemystä hoidon toimivuudesta ja laadusta sekä henkilöstön riittävyydestä ja hoidon piiriin pääsyn oikea-aikaisuudesta. Myös kotihoidon laadusta ja työoloista on pidettävä huolta. Tämä osaltaan voi parantaa hoitotyön mainetta ja alan veto- ja pitovoimaa.

Jokainen henkilö tarvitsee hoivaa ja hoitoa omista tarpeistaan lähtien. Henkilöstömitoitusta tulisi tarkastella ensisijaisesti asiakaslähtöisesti– ei mekaanisesti. Henkilökohtainen hoitoisuustarve on tärkeä ottaa huomioon. Henkilökohtainen hoidon ja tuen tarve vaikuttaa myös siihen, millainen on hoitohenkilökunnan koulutuksen ja osaamisen tarve. Eri yksiköissä on siis erilaisia tarpeita. Mikäli tosiasiallisesti vähemmän henkilökuntaa tarvitsevat yksiköt sitovat lainsäädännön myötä tietyn määrän ammattilaisia, voi tämä vaikeuttaa resurssien lisäämistä ja kohdentamista yksiköihin, joissa henkilökunnan tarve on kaikkein suurin.

Esitysluonnoksessa arvioidaan, että vähimmäismitoitus 0,6 riittää perustarpeiden toteuttamiseen, mutta vähimmäismitoituksen laskulla 0,6:een on todennäköisesti vaikutusta mahdollisuuksiin tarjota asiakkaiden toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaan. Omaishoitajaliitto muistuttaa kuitenkin, että vakiintuneen tulkinnan mukaan perustuslain 19 §:n turvaama ihmisarvoinen elämä edellyttää myös muuta kuin pelkkien perustarpeiden huomioimista. **Miten esimerkiksi vakavasti muistisairaiden hoidettavien mahdollisuudet ulkoiluun turvataan 0,6-tasolle lasketulla henkilöstömitoituksella?**

On myös mahdollista, että miniminormitus voi johtaa ”kikkailuun”, jossa vähemmän hoitoa tarvitsevien yksikkö yhdistetään enemmän hoitoa kaipaavien yksikköön siten, että minimimitoitus keskimäärin toteutuu. Vaikka lain vaatimukset mitoituksen osalta täyttyvät, tällainen järjestely voi johtaa siihen, että vähemmän hoitoa tarvitsevat eivät saa edes vähäisiä henkilöstöresursseja, koska toisella puolella yksikköä hoidon tarve on suurempi ja kiireellisempi. Toisaalta liian jäykkä lainsäädäntö voi estää laadukkaan hoidon kehittämisen vähäisin henkilöstöresurssein heille, joille tämä sopii.

Yksi havaittu ongelma kentällä on se, että hoitopaikkoja on tarjolla entistä vähemmän– ei tilavajeen vaan henkilöstövajeen vuoksi. Tämä voi siten vaikeuttaa omaishoitajaroolia luopumista myös tilanteissa, joissa tämän hoitama läheinen olisi jo ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeessa.

Omaishoitajaliiton saamien viestien mukaan yksi omaishoitoperheiden suurimpia haasteita on se, että jo uupuneet ja voimiensa ääri rajoilla toimivat omaishoitajat eivät saa hoidettavalle paikkaa.

Myös kesäkuussa julkaistu tutkimus tukee tätä käsitystä. Muistisairaahan hoitoon pääseminen saattoi edellyttää paitsi mittavia hoidontarpeita ja avointa paikkaa, myös todentuneita riskejä kuten omaishoitajan heikentynyttä terveyttä. Lähde: [Muistisairaiden ympärivuorokautiseen hoitoon pääsyssä ja hoidon laadussa näkyy hoivaköyhyyden merkkejä | Tampereen korkeakouluyhteisö \(tuni.fi\)](#).

Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa riittäviä resursseja hoivaan. Omaishoitoa, kotihoitoa ja pitkäaikaishoitoa tulee tarkastella kokonaisuutena. **Mikäli riittäviä resursseja ei turvata iäkkäiden hoivaan ylipäättään, on vaarana, että entistä suurempi osa hoivasta kasaantuu omaisten kannettavaksi.** Kotihoidon laiminlyönti heikentää kotona toteutettavan hoidon edellytyksiä. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota heihin, jotka vähäisien turvaverkkojen takia ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Myös esimerkiksi työikäiset omaishoitajat kärsivät tilanteesta, mikäli he eivät voi osallistua täysipainoisesti työelämään puutteellisten palvelujen vuoksi.

Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa myös lisää yhteisöllisiä välimuotoja kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon välille sekä erilaisiin tilanteisiin sopivia ratkaisuja kuten perhehoitopaikkoja. Tämä voisi myös lisätä tilapäishoitopaikkoja ja edistää omaishoitajan lakisääteisten vapaiden pitämistä. Välimuotoisia asumisratkaisuja tarvitaan, mutta näitä ei tule käyttää keinona vanhushoitoon ja muun lainsäädännön velvoitteiden kiertämiseen silloin, kun ihmisellä on tosiasiallisesti ympärivuorokautisen hoidon tarve.

Omaishoitajaliitto muistuttaa, että vanhushoitoon mukainen hoitajamitoitus on ainoastaan yksi lainsäädännöllinen normi. Paljon on kiinni yksiköiden toimintakulttuurista ja tavasta toimia. Tämän lisäksi palveluntuottajan tulee jo muutoinkin huolehtia riittävästä työturvallisuudesta, työhyvinvoinnista ja hoidon laadusta. Tämän toteuttaminen myös yksikkötasolla edellyttää kuitenkin riittävää henkilöstön saatavuutta ja onnistumisia rekrytoinneissa.

Helsingissä 17.10.2024

Elias Vartio
Oikeudellinen asiantuntija
Omaishoitajaliitto

Kaisa Parviainen
Kehittämispäällikkö
Omaishoitajaliitto

Lisätietoja:

Elias Vartio, Elias.Vartio@omaishoitajaliitto.fi , puh. 020 7806 511

Kaisa Parviainen, Kaisa.Parviainen@omaishoitajaliitto.fi , puh. 020 7806 512